

Przemysław Balcer

Waloryzacja potencjału turystyczno-kulturowego Powiatu Złotowskiego

Turystyka Kulturowa nr 5, 56-63

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Materiały faktograficzne

Przemysław Balcer, UAM, Poznań

Waloryzacja¹ potencjału turystyczno-kulturowego Powiatu Złotowskiego

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki

I.A. a) Obiekty sakralne

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (za pierwsze trzy)

Złotów - kościół farny Wniebowzięcia Najśw. Marii Panny (4)

Krajenka – kościół św. Anny (4)

Stara Wiśniewka – kościół św. Marcina (4)

I.A. b) Zamki i pałace

Zamek lub pałac historyczny (za pierwsze trzy)

Złotów – zespół pałacowo- parkowy Działyńskich (Hohenzolernów) (3)

Krajenka – zespół pałacowo parkowy i folwarczny Sułkowskich (3)

Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa)

Radawnica – zespół pałacowo-parkowy Grabowskich (2)

Ruina historycznego zamku zamku/grodu/pałacu D (za pierwsze trzy)

Złotów – archeologiczne pozostałości zamku Grudzińskich (1)

I.A c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne

Częściowo zniszczone lub niedostępne obiekty związane z innymi grupami etnicznymi (za pierwsze dwa)

Okonek- Wieża Teclawa (dawniej Bismarcka) (1)

Złotów- pierwotna synagoga złotowskiej gminy żydowskiej (1)

Historyczna funkcjonująca sezonowo lub nieregularnie linia kolejowa lub żegluga (lub przystanki pośrednie na linii stałej) (za pierwszy przystanek)

Złotów – dworzec kolejowy wraz z infrastrukturą, dawniej na linii Pruskiej Kolei Wschodniej (Preußische Ostbahn) Berlin – Królewiec, obecnie na odcinku linii kolejowej nr 203 Tczew-Küstrin Kietz. (4)

I.A. d) Obiekty militarne:

Brak

I.B. Miejsca historyczne i znaczące:

I.B. a) Budowle historyczne i monumenty

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech)

Podgaje – Pomnik ku czci żołnierzy Wojska Polskiego, ofiar zbrodni hitlerowskiej w 1945 roku (2)

Zakrzewo – Pomnik „Obrońcom polskości Ziemi złotowskiej 1772-1945” (2)

Miejsca historyczne o znaczeniu międzynarodowym (do trzech)

Nadarzyce – obszar walk o przełamanie Wału Pomorskiego w 1945 roku (8)

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech)

¹ Waloryzacja sporządzona na podstawie: Mikos v. Rohrscheidt A., Turystyka Kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy, Gniezno 2008, s. 413 - 467

Złotów – Dom Polski, ul. Domańskiego 5, siedziba V dzielnicy Związku Polaków w Niemczech (1935-1939) (4)

Zakrzewo – Dom Polski, ul. Domańskiego 18, centralny ośrodek działalności organizacji polskich na obszarze Pogranicza (1935-1939) (4)

Miejsca związane z akcją utworów literackich o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy)
Jastrowie- kościół św. Michała Archanioła (Leon Kruczkowski, „Pierwszy dzień wolności”, 1959) (2)

Miejsca związane z biografią osób o międzynarodowym znaczeniu (za pierwsze trzy)
Złotów – zespół pałacowo-parkowy Działyńskich (Hohenzollernów) – rezydencji członków pruskiej i niemieckiej dynastii panującej (3)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy)
Zakrzewo – parafia św. Marii Magdaleny, Dom Polski; działalność ks.dr. Bolesława Domańskiego (2)

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa)
Głubczyn - parafia św. Trójcy, działalność ks. Maksymiliana Grochowskiego (1)

I.B. b) Cmentarze historyczne

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech)
Zakrzewo – ks. dr Bolesław Domański (2)

I.B. b) Budowle współczesne

Brak

I.C. Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech)
Złotów- Muzeum Ziemi Złotowskiej- Portrety olejne Andrzeja Karola Grudzińskiego i Marianny Grudzińskiej (3)

Złotów- kościół farny Wniebowzięcia Najśw. Marii Panny- barokowa trumna Zygmunta Grudzińskiego Jr. (ok. 1658- 1661), dziecięcy portret trumienny (3)

Złotów- Starostwo Powiatowe – zespół witraży secesyjnych z pracowni Ferdynanda Müllera w Quedlinburgu (3)

I.D. Muzea i wystawy:

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech)
Złotów – Muzeum Ziemi Złotowskiej (5)

Dodatkowe punkty:

Przewodnicy obiektowi stali (2)

Przewodnicy obiektowi stali na wcześniejsze zamówienie (1)

Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)

Stałe godziny otwarcia (1)

Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne kolekcje pamiątek (do trzech)

Lipka – Izba Pamięci IV Pomorskiej Dywizji Piechoty im. Jana Kilińskiego (wraz z ekspozycją poświęconą historii gminy) (1)

Zakrzewo – Izba Muzealna, Dom Polski (1)

I.E.Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech)

Jastrowie- Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Bukowińskie Spotkania” (6)

Dodatkowe punkty za każdy dzień trwania festiwalu powyżej 4 (2)

Zakrzewo- festiwal muzyczny „Blues Express” (6)

Złotów- festiwal muzyki *hardcore* „Open Air Fest” (6)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech)

Złotów- cykl seminariów, warsztatów, imprez kulturalnych i innych wydarzeń o charakterze proekologicznym „Euro Eco Meeting” (4)

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu lokalnym (do dwóch)

Lipka- coroczne widowisko batalistyczne (4)

Regularne działania grup inscenizacji historycznej (za pierwsze dwie)

Złotów - Bractwo Rycerskie Grodu Złotowskiego "Durandal" (5)

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe [z ofertą turystyczną]:

Brak

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza

ZOO, akwaria, parki dzikich zwierząt, inne duże obiekty zoologiczne (za każdy do trzech)

Złotów- zagroda dla zwierząt w obrębie parku Zwierzyniec (4)

Rezerwaty przyrody na terenie regionu (poza parkami narodowymi i krajobrazowymi) (do trzech)

Rezerwat przyrody Uroczysko Jary, gm. Złotów (1)

Rezerwat przyrody Czarci Staw, gm. Złotów (1)

Rezerwat przyrody Diabli Skok, gm. Jastrowie (1)

Ogród botaniczny, palmiarnia, arboretum (za pierwsze dwa obiekty)

Złotów – arboretum Nadleśnictwa Złotów (4)

I.H. Szlaki kulturowe

Wirtualne szlaki turystyczne, przebiegające przez teren regionu (za pierwsze trzy)

Szlak czerwony - Krajenka - Wąsosz - Święta - Złotów - Zalesie - Radawnica - Brzuchowa Góra - Krzywa Wieś - Grodno - Lędyczek (46 km) (2)

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy)

Złotów, Szlakiem złotowskiego jelenia (1)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:

II.A. Informacja turystyczna:

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna

Jastrowie – Informacja turystyczna (2)

Przewodnicy miejscy lub terenowi na zamówienie

Złotów, PTTK (3)

Aktualny własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie)

Jest (2)

II.B. Infrastruktura turystyczna:

Hotele 5,4,3,2,1- gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane (za pierwsze dwa obiekty w różnych klasach)

Złotów, Hotel Krajna* (2)

Inne obiekty noclegowe:

Górzna Hotel „Ranczo” (bez kategoryzacji) (2)

Złotów, Dom Polski (2)

Jastrowie, Zajazd „Pod Orłem” (0)

Inne restauracje (za pierwszy obiekt)

Złotów, Restauracja „Cechowa” (1)

Czynne po 22 (za pierwsze)

Złotów, „Bruschetta” (1)

Bistra, bary

Złotów, „Palm Beach” (1)

Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty)

Zakrzewo, „Transtex”, Andrzej Chałubek (2)

Jastrowie, Marek Kisiel (2)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Inny dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy)

Złotów (2)

Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy)

Złotów (2)

Przystanek autobusowy na miejscu (za pierwszy)

Zakrzewo (1)

Droga ekspresowa główna lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwa)

Droga krajowa nr 11 (2)

Droga krajowa nr 22 (2)

Inne połączenie bez utrudnień dla autokarów (za pierwsze dwa)

Droga wojewódzka nr 188 (1)

Droga wojewódzka nr 189 (1)

Całodobowa oferta taxi na miejscu

Złotów (1)

II.D. Promocja turystyczna:

Brak

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:

III.A. Instytucje kultury:

Kino stałe (za pierwszy obiekt)

Złotów, kino Truskawka, al. Piasta 26 (1)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

Jeziora (zdatne do kąpieli, dostępne) ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen)

Jezioro Borówno, gm. Zakrzewo (2)

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa)

Liczne pomniki przyrody na obszarze powiatu, m.in.:

gm.Lipka, Buk zwyczajny obwód 346 cm (2)

gm.Lipka, Dąb bezszypułkowy obwód 410 cm (2)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne (za pierwszy obiekt)

Złotów, Pływalnia „Laguna”, ul. Norwida 4a (2)

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne, rzeczne (za pierwszy obiekt)

Jastrowie, Jezioro Duże (2)

Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę)

Złotów, Centrum Integracji Europejskiej Szkoła Języków Obcych i Rozwoju

Przedsiębiorczości, Garncarska 4A (1)

Stałe centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt)

Złotów, Złotowskie Centrum Aktywności Społecznej; obiekty sportowe- korty i boiska (2)

Stadiony sportowe

Złotów, ul. Wioślarska

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (jeździeckie, lotnicze, inne)
Złotów, „Szkoła Pływania”, ul. Moniuszki 1 (1)
Jastrowie, Zajazd „pod Orłem” - nauka jazdy konnej, ul. Kieniewiczza 51 (1)
Lodowiska sezonowe (za pierwszy obiekt)
Złotów, ul. Moniuszki (1)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową

IV.A. Instytucje w regionie:

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwa)
Złotów, Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych (2)

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (punkty za pierwsze dwa obiekty)
Stawnica, Centrum Hipoterapii i Rehabilitacji „Zabajka” (2)
Złotów, Ośrodek Rehabilitacji Dzieci „Zabajka 2”, ul. Widokowa 1 (2)

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

Brak

IV.D. Oferta shoppingu w regionie:

Brak

IV.E. Zagraniczne partnerstwa miast i regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery)

Powiat złotowski – Powiat Gifhorn (Dolna Saksonia, Niemcy) (1)

Miasto Złotów – 5 miast partnerskich, w tym:

Rathenow (Brandenburgia, Niemcy) (1)

Goole (Wielka Brytania) (1)

Nieśwież (Białoruś) (1)

Za kategorię I: 125

Za kategorię II: 32

Za kategorię III: 17

Za kategorię IV: 10

Razem za wszystkie kategorie: 184

2. Ocena Powiatu Złotowskiego z punktu widzenia turystyki kulturowej

Region posiada średni potencjał turystyczno-kulturowy (125 punktów w kategorii I), przy czym rozkład punktów wskazuje możliwe ukierunkowanie na turystykę eventową kultury masowej powiązaną z kilkoma dość rozbieżnymi tematycznie festiwalami muzycznymi (festiwale folklorystyczne, muzyki hardcore, bluesa). Znacznego potencjału można ponadto upatrywać w ważnych w skali krajowej, jak również międzynarodowej wydarzeniach historycznych, jakie miały miejsce na obszarze powiatu (działalność organizacji polskich na dawnym Pograniczu Poznańsko-Zachodniopruskim oraz walki okresu II wojny światowej). Jednak skala obecności tradycji kulturowych regionu Krajny (zachodniej części powiatu) oraz tradycji grup etnicznych dawniej i obecnie powiązanych z obszarem powiatu jest niewystarczająca z punktu widzenia oczekiwań turysty kulturowego (brak np.

choćby jednej restauracji z autentyczną kuchnią regionalną) oraz w kontekście istotnej roli eventów związanych z folklorem w wymiarze wieloetnicznym, jest to potencjał niewykorzystany. Również znaczny walor istniejący w zakresie turystyki militarnej, a wynikający z toczonych tu walk ostatniego okresu II wojny światowej (Wał Pomorski) pozostaje niezagospodarowany, co może częściowo wynikać z braku atrakcyjnych i dobrze zachowanych obiektów o takim charakterze. Istotnym mankamentem jest słabo rozwinięta infrastruktura okołoturystycznej (baza hotelowa i restauracyjna, informacja turystyczna) oraz niewystarczająca skala działań promocyjnych, choć w stolicy powiatu istnieje kilka lokali gastronomicznych reprezentujących zadowalającą jakość kuchni i obsługi. Brakuje w ofercie gastronomicznej stosownych podmiotów autentycznej kuchni regionalnej, co stanowi w opinii autora niniejszej waloryzacji jeden z poważniejszych mankamentów. W zasadzie brak także na obszarze powiatu szlaków kulturowych innych niż tylko o znaczeniu lokalnym.

Badania materiałów i przedsięwzięć o charakterze promocyjnych pozwalają stwierdzić, że istnieje zainteresowanie władz samorządowych powiatu złotowskiego rozwojem agroturystyki, choć jakość promocji głównie ze względu na ograniczenia finansowe nie jest zbyt duża, ani działania w tym kierunku zbyt intensywne. Takiemu kierunkowi rozwoju sprzyja bogactwo przyrodnicze waloryzowanego obszaru (rolniczy charakter powiatu, obecność kilku rezerwatów przyrody oraz znaczna lesistość, na obszarze gminy Jastrowie sięgająca 70%) a także obecność żywych tradycji regionalnych (zarówno autochtonicznych tradycji krajeńskich, jak również miejscowości w znacznym odsetku zamieszkałych przez ludność napływową- Górali Czadeckich i Łemków).

Wydaje się, że naturalnym kierunkiem rozwoju potencjału turystyczno-kulturowego powiatu złotowskiego jest dbałość o stosunkowo dobrze funkcjonującą sferę turystyki eventowej, którą (ze względu na już silnie obecny komponent kultury ludowej) należałoby wzbogacić o aspekt wielokulturowego dziedzictwa regionalnego. Możliwe jest rozwinięcie turystyki militarnej (poprzez np. organizację znaczących w skali kraju inscenizacji historycznych) oraz dalszy rozwój turystyki kulturowo-przyrodniczej przy rozbudowie infrastruktury, profesjonalizacji działań promocyjnych i służących poprawie jakości obsługi ruchu turystycznego.

3. Powiat Złotowski jako destynacja turystyki kulturowej

Powiat złotowski jako destynacja turystyki kulturowej

Wyniki przeprowadzonej w kwietniu 2010 roku analizy potencjału, w tym funkcjonujących atrakcji i ofert turystycznych pozwalają wskazać wyraźnie dominującą trzy formy turystyki kulturowej, których rozwijanie może przynieść największe efekty. Są to: turystyka eventowa kultury masowej ze szczególnym uwzględnieniem aspektu folklorystycznego, turystyka kulturowo-przyrodnicza i turystyka kulturowa obszarów wiejskich. Te dwa ostatnie aspekty w połączeniu ze sobą mogą spowodować, że siła przyciągania turystów ukierunkowanych kulturowo w przyszłości może zwiększyć się, z czasem zaś powiat będzie mógł stać się atrakcyjną i rozpoznawalną destynacją również poza okresem trwania wzmiankowanych eventów. Zauważalny jest także pewien niewielki potencjał w zakresie turystyki sentymentalnej i etnicznej, śladowy potencjał istnieje także w zakresie turystyki biograficznej, tanatoturystyki i turystyki industrialnej, w chwili obecnej jednak jest on zupełnie nie zauważany, nie wykorzystany i aktualnie nie ma szans odegrać roli magnesu turystycznego.

Turystyka eventowa

Powiat złotowski stanowi rozpoznawalny punkt na mapie eventów kultury masowej, co więcej imprezy te mają różnorodny charakter. Największym tego typu wydarzeniem jest

Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Bukowińskie Spotkania” odbywający się corocznie w Jastrowiu (impieza kilkudniowa), festiwal muzyki hardcore „Open Air Fest” w Złotowie (jednodniowy), festiwal „Blues Express” (jednodniowy) powiązany z Zakrzewem. Istotny jest również cykl różnorodnych seminariów, imprez i wydarzeń kulturalnych o charakterze proekologicznym „Euro Eco Meeting” (kilkudniowy) przyciągający jednak głównie osoby związane z powiatem złotowskim. Wszystkie te imprezy mają co najmniej kilkuletnią tradycję i dostrzec tu można poważny potencjał rozwojowy wskutek którego ranga ich może w przyszłości wzrosnąć. W kontekście turystyki eventowej odnieść można się również do dziedzictwa historycznego tych ziem. Mimo braku na terenie powiatu dobrze zachowanych, znaczących obiektów militarnych niewątpliwą szansą mógłby być rozwój inscenizacji historycznych powiązanych z walkami okresu II wojny światowej o tzw. Wał Pomorski i jego przedpole. W chwili obecnej zaznaczają się w tym kontekście coroczne inscenizacje historyczne organizowane w Lipce, ranga tych imprez jest jednak lokalna.

Na obszarze powiatu złotowskiego brakuje znaczących eventów kultury wysokiej.

Turystyka kulturowo-przyrodnicza

Wzmiankowane wyżej bogactwo przyrodnicze regionu predysponuje powiat złotowski do rozwijania tego obszaru turystyki kulturowej. Na obszarze tym znajduje się szereg chronionych obszarów przyrodniczych oraz liczne pomniki przyrody.

Należy również wspomnieć, że w samym Złotowie znajduje się cenny kompleks leśno-parkowy Zwierzyniec będący realizacją projektu dziewiętnastowiecznego architekta krajobrazu rangi europejskiej, Petera Josepha Lennégo, sam w sobie nie posiadający wybitnych walorów kulturowo-przyrodniczych, w jego obszarze znajduje się jednakże zagroda dla zwierząt, woliera, arboretum i ośrodek edukacji przyrodniczej złotowskiego nadleśnictwa oraz szereg pomników przyrody, co znakomicie uzupełnia omawiany potencjał turystyczno-kulturowy powiatu.

Turystyka kulturowa obszarów wiejskich

Ten kierunek rozwoju jest zauważony i w ograniczonym stopniu promowany przez władze samorządowe, nie zauważa się jednak w tych działaniach obecności waloru ściśle kulturowego. Nacisk położony jest na rekreację i aktywny wypoczynek w obszarze wiejskim. W opinii autora niniejszej waloryzacji szansą mogłoby być skoordynowanie znacznego już w chwili obecnej potencjału turystyki eventowej powiązanej z kulturą ludową poprzez wyeksponowanie i promowanie w tym kontekście lokalnego dziedzictwa w efekcie czego powiat mógłby nabrać waloru atrakcyjności również poza okresem trwania kilkudniowych imprez. W dalszej perspektywie czasowej potencjał obszarów wiejskich powiatu złotowskiego mógłby osiągnąć poziom umożliwiający jego samodzielne oddziaływanie. Niezbędne jest jednak pojawienie się inicjatyw ściśle w tym kierunku oddziaływających, jak choćby oferty gastronomicznej o regionalnym charakterze, ogólne rozwinięcie infrastruktury turystycznej i zintensyfikowanie działań promocyjnych.

Turystyka sentymentalna, etniczna

Z przyczyn historycznych powiat złotowski posiada pewien potencjał z punktu widzenia turystyki etnicznej i sentymentalnej. Wiąże się to z powojennymi wysiedleniami ludności niemieckiej. Osoby tej narodowości często odwiedzają obecnie swoje rodzinne strony. Należy jednak zaznaczyć, że zjawisko to jest trudne do zbadania, ponieważ wiele tych podróży ma charakter indywidualny. Osobnym zagadnieniem jest potencjał w zakresie turystyki sentymentalnej i etnicznej powiązany z polskimi tradycjami patriotycznymi Złotowszczyzny i chęcią odwiedzenia ziem przodków obecną wśród Polaków. Znaczna liczba mieszkańców powiatu jako potomkowie obywateli przedwojennych Niemiec, posiada podwójne obywatelstwo co od wielu lat generuje zjawisko podróży w celach zarobkowych i

osiedlanie się poza granicami Polski. Obecnie zaś sprzyja temu otwarcie rynku pracy w niektórych krajach Unii Europejskiej. W Złotowie znajdują się ponadto trzy miejsca powiązane historycznie z obecnością narodu żydowskiego. Są to: lapidarium na Górze Żydowskiej, oznaczone miejsce w którym znajdowała się synagoga oraz zachowany XVII-wieczny budynek najstarszego złotowskiego domu modlitwy.

Turystyka biograficzna

Z punktu widzenia turystyki biograficznej niewątpliwym walorem jest obecność w dziejach Złotowszczyzny cesarskiego rodu Hohenzollernów, aż do 1922 roku właścicieli znacznych majątków znajdujących się na tym obszarze. Niestety posiadanie pałacu będącego dawniej rezydencją członków dynastii (Pałac Działyńskich w Złotowie) nie stanowi magnes przyciągającego turystę, rezydencja bowiem w znacznej mierze przystosowana została do roli budynku mieszkalnego, dostęp do niej jest zaś ograniczony. Zwraca również uwagę związek tego obszaru z biografią przedwojennych działaczy polonijnych, z ks. dr. Bolesławem Domańskim, ważnym przedwojennym działaczem polonijnym na czele. Z powiatem złotowskim wiąże się również epizod biografii pisarza Leona Kruczkowskiego, którego pobyt w Jastrowiu w końcowym okresie II wojny światowej zainspirował go do napisania dramatu „Pierwszy dzień wolności”.

W kontekście turystyki biograficznej wspomnieć można również o osobie pruskiego feldmarszałka Gebharda Leberechta von Bluchera (1742-1819), przez krótki czas dzierżawcy dóbr w Starej Dzierżąni, na miejscowym cmentarzu znajduje się pomnik ku czci jego zmarłych dzieci oraz Andrzeja Karola Grudzińskiego, uwiecznionego w powieści „Potop” Henryka Sienkiewicza. Miłośnicy architektury znajdą tu dwa dzieła bardzo znanego XIX-wiecznego niemieckiego architekta, Karla Friedricha Schinkla.

Turystyka obiektów przemysłowych i technicznych

Kilka miejscowości powiatu złotowskiego, w tym również sam Złotów położonych jest przy linii kolejowej nr 203 będącej przed wybuchem II wojny światowej elementem strategicznie ważnej magistrali kolejowej Pruskiej Kolei Wschodniej, łączącej Berlin z Królewcem. Obszar ten mógłby więc stać się elementem szerszego, szlaku powiązanego z historią kolei. Jednakże odcinek linii przebiegający w tym miejscu ze względu na stan zachowania infrastruktury nie posiada silnego potencjału i mógłby funkcjonować raczej jako poboczny jego element.

W Złotowie znajduje się ponadto dobrze zachowana wieża wodociągowa z początku XX wieku, niedostępna jednakże dla zwiedzających.

Tanatoturystyka

Powiat posiada śladowy potencjał w zakresie tanatoturystyki, jednakże jest on na tyle niewielki, że może zostać wykorzystany jedynie jako element dodatkowy podczas podróży innego rodzaju. W krypcie kościoła farnego w Złotowie spoczywają m.in. ciała wojewody kaliskiego Zygmunta Grudzińskiego i jego żony Anny oraz ich wnuka, Zygmunta, pochowanego w odrestaurowanej trumnie zdobionej portretem trumiennym. Ciała w większości uległy mumifikacji. Krypta ta jest przystosowana do potrzeb zwiedzających, udostępniania się ją na życzenie.

W Jastrowiu znajdują się miejsca gdzie do XVIII wieku odbywały się egzekucje kobiet posądzonych o czary, lokalizacja ich jest dość precyzyjnie określona, nie są one jednak w jakikolwiek sposób oznaczone.